

Zkušenost umělecká resp. s uměním

Zvláštní druhem zkušenosti je zkušenost s uměním; zde musíme rozlišovat dále na zkušenost se setkáním s uměleckým dílem jakožto výtvořem někoho jiného, a za druhé zkušenost s uměleckým tvořením (a vůbec s možností umělecky tvořit, tj. nejen se nějak na umělecké tvorbě částečně podílet). Setkání s uměleckým dílem jakožto hotovým artefaktem nicméně nemusí mít se zkušeností s uměním vůbec nic společného; rozpoznat, že jde o artefakt není vlastně možné jinak než na základě zkušenosti s tím, že umělecké dílo není prostě totožné s artefaktem, tj. se svým vnějším vzezřením, se svou vnější stránkou. Jinak bychom museli vždycky zůstat u toho, jak něco vypadá pro neznalého a nezaujatého pozorovatele, a nikdy bychom se nemohli dostávat (dopracovat) k tomu, že v nějakém sochařském výtvoře nemáme před sebou pouze opracovaný kámen nebo v malířském výtvoře barevnými skvrnami pokryté plátno apod. Setkání s vlastním dílem, které se otvírá až za pouhým artefaktem, předpokládá schopnost myšlenkově přejít od viděného, slyšeného atd. k tomu, co samo je až za tím, co lze slyšet, vidět atd. (vůbec smyslově, pouze smyslově vnímat). Zkušenost s tímto vlastním „dílem“, které je až za tím, co lze smyslově vnímat, je někdy označována jako „vnitřní zkušenost“, ale to vede omylu, spočívajícímu v záměně „vnitřní zkušenosti“ se „zkušeností s vnitřním“ (vždyť zkušenost je přece vždycky něčím „vnitřním“, je to vždycky „vnitřní zkušenost“, a teprve ta může být zkušeností s něčím vnějším nebo naopak s něčím vnitřním). K častým omylům vede také nedostatek rozlišování mezi (vnitřní) zkušeností s něčím, k čemu mám přístup zvenčí (zejména prostřednictvím smyslů), a na druhé straně mezi zkušeností s něčím, k čemu máme přístup jen díky tomu, že to „zažíváme“ a „prožíváme“ a k čemu se pak vrátíme v reflexi.

(Písek, 130509-2.)